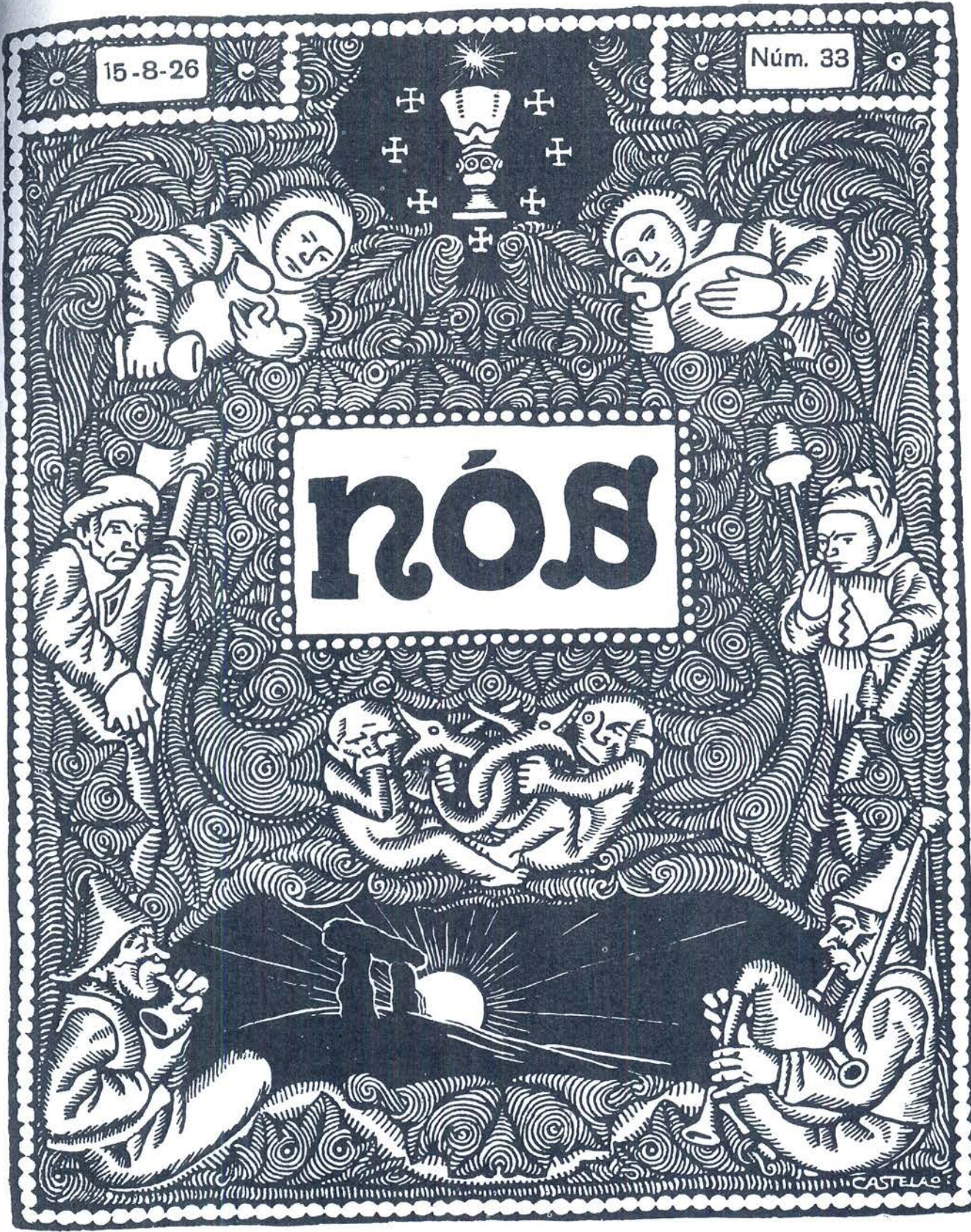

15-8-26

Núm. 33

nós

CASTELAO

Alfonso do Cotón, humorista

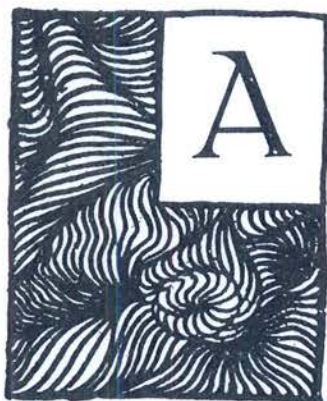

figura de Alfonso do Cotón, natural de Negreira, sobresaí n-un senso particular entre aquel praió escintilante de troveiros, que a tan outo nivel souperon erguer a cultura galega no século XII.

O Cancioeiro da Vaticana danos a coñocer as composizons de aqueles poetas que aínda oxe non foron aventaxados nin en forma nin en sentimento. Á veira de Martín Codax, o reiseñor de Vigo, tan fondo e sentido poeta como delicado estilista, e de Pero da Ponte, cantor épico que soupo acender en estrofas musicas as gorias do seu tempo, e de Pero Meogo, sentimental e doorido, en cuos versos se sinten os latexos de un vivo pesar, atopamos tamén as cantigas de Alfonso do Cotón, que aparece asimesmo c-os nomes de Affons'Eanes, e Arfons'Eanes de Cotón.

N-élas, enxérgase facilmente o espírito racialmente galego do seu autor. Trais das verbas, moitas veces candorosas, e aínda inxenuas, óllase a sorriso picaresca e socarrona do troveiro que sabe decir i-eispresar cousas distintas das que sinte i-escribe. Outras vegadas déixase levar da sua franca sinceridade e pinta con catro verbas, cadros de vivo realismo, que alguns xusgan trabucadamente.

O troveiro nicrariense, amóstrase a través das suas composizons, como un formidabre

humorista. Un humorista que se adiantou centurias ao seu tempo. Por iso Alfonso de Cotón non ocupou, nin ocupa aínda oxe, o curro que na lista dos valores galegos por dereito propio lle corresponde.

Sin comprendel-o nin atinguir hastra onde chegaba a sua forte potencia creadora, nin o seu espírito sutilmente irónico, tachóuselle de atrevido, por alguns asuntos que trata.

Aos homes non hai que xusgalos por un soio feito, nin por manifestazons eisteriores, que poden trabucar o verdadeiro senso das cousas. O que olla soio o corpó sin acadar a i-alma, non pode decir que coñece a unha persoa. Alfonso do Cotón, foi criticado superficialmente por quen non soupo ir mais alá das verbas.

O seu espírito fundamente humorístico, fuxiu dos saloucos sentimentaes, e dos cantos heróicos, e foi sentir nas verdades de dobre fondo a ironía e a paixón que nas almas comprensivas inspiran. A sua pruma, áxil coma o seu pensamento, escrabelou nos temas onde achou humorismo. Non reparou na cras d-éles. Foi un artista que dispreciou as comenencias sociaes. E'sta razón pra lle non dar o seu xusto merecemento.?

O humorismo do troveiro barcalés, ten un caraiter puramente nórdico; é serio, fondo e conceitualista; nada de gargalladas, nin de xogos de verbas; cando quere sabe tamén dirixir certeiramente o dardo da sálira, con forte pulo; o seu pensamento vai moito mais alá do que din os seus versos.

Ollese senón n-istas estrofas, recolleitas de distintas composizons.

E sabe seus libros sigo fraguer,
como mestre sabe-os catar,

e sab'os cadernos ben cantar,
 qual cór non sabe por elles leer;
 mais bem vos dirá qui quanto custou
 todo per conta ca lle x'os comprou,
 ora veede se a gram saber. (1)

Pero juro-vos que non sey
 ben este Foro de Leon
 ca pouc'a que aquí cheguey
 mais direy-vos huã razõn;
 em mha terra per boa fé
 a toda molher que preh'e
 logo lhi dizen con baron. (2)

Fernan Gil'am aquí ameaçado
 d'un seu rapaz e doestado mal;
 e Fernan Gil feve-sse por desonrrado,
 cá o rapaz e muy seu natural,
 cá e fillo d'un vytao de seu padre
 e de mais foi criado de ssa madre (3)

N-as «cantigas de amigo», composizõs de orixen popular, de fondo lirismo, que cultivaron cáxeque todol-os troveiros meioevales. amóstranos Alfonso do Cotón outra das factas da sua i-alma racial galega: o sentimento. Ninguem poidera adiviñar n-outros escritos saídos da sua pruma, a fina sensibilidade que se abesella a través d-istes versos:

Se grado edes, amigo,
 de mi, que gran ben queredes,
 falad'agora comigo,
 par Deus, e non mo neguedes:

Amigo, ¿por que andades
 tan trist'ou por que chorades?

Pois eu non sey como entenda
 porque andades coifado,
 se Deus me de mal defenda,
 quería saber de grado:

Amigo, ¿por que andades
 tan triste ou por que chorades?

Todos andan trebellando
 estes con quen vós soedes

trebellar, e vos chorando
 par Deus, e que de mi avedes:
 Amigo, ¿por que andades
 tan triste, ou por que chorades? (1)

Alfonso do Cotón é un dos troveiros mais interesantes do Cancioeiro da Vaticana. Si os escritos son os retratos da i-alma, a d-iste poeta enxérgase aventureira e ardenciosa, c-o espírito emigratorio da raza latente no seu fondo.

A vida tranquia e seréa da casa dos seus antergos, sita na vella Nicraria, oxe Negreira, non era dabondo pra conter os fortes pulos da sua imaxinazon creadora. Deixou os seus eidos e foise a enton brillante corte do Rei Alfonso IX de Leon. alá pol-os derradeiros anos do século XII.

O seu facil inxenio i-a sorprendente valentía do seu arte debérono de facer sobresair axiña, aínda aí onde era xuntoiro dos mellores e mais celebrados troveiros da Hespaña de aquel tempo.

Alfonso do Cotón, tivo un íntimo amigo xuglar e discípulo seu, que se chamou Pero da Ponte. Xuntos colaboraron n-unha cantiga (2) que ten a forma de tençon. Xuntos correron aventuras e viaxaron por total-as terras cristianas da Península. E xuntos estaban n-unha taberna en Cibdá-Real cando de maneira tráxica deixou de vivir o troveiro nicrariense.

O Rei Sabio, n-unha cantiga contida no Cancioeiro da Vaticana (3) acusa gravemente a Pero da Ponte de plaxiar ao seu mestre cando dí:

Pero da Ponte, a, señor, gran pecado,
 de seus cantares que el foy furtar
 a Cotón... etc.

Galicia pódese vanagroriar de ter xa no século XII un gran humorista. Alfonso do Cotón, iñorado e cáxeque descoñecido, e meresciente de mais fervor por parte dos seus compatriotas. Adiquémolle a nosa fonda admiración.

MAGARIÑOS NEGREIRA.

(1) Da cantiga número 1116 do Cancioeiro da Vaticana.
 (2) Idem 1115 idem.
 (3) Da cantiga número 1114 do Cancioeiro da Vaticana.

(1) Número 412 do Cancioeiro da Vaticana.
 (2) Número 556 do Cancioeiro da Vaticana.
 (3) Idem 68 idem.